

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul al Institutului European din România” (www.ier.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Mooren împotriva Germaniei (MC) – 11364/03

Hotărârea din 09.07.2009

Art. 5 § 1: Arestare sau detenție legală

Decizia curții de apel de a nu anula ordonanța de arestare lovită de un viciu juridic, ci de a trimite cauza pe rolul instanței de prim grad: *neîncălcare*

Art. 5 § 4

Introducerea unui recurs

Refuzul de a autoriza accesul la documentele de la dosar, relevante pentru stabilirea legalității detenției: *încălcare*

Examinare în termen scurt

Întârzieri cauzate de decizia curții de apel de a trimite cauza pe rolul instanței de prim grad în locul anulării ordonanței de arestare: *încălcare*

În fapt – Suspect de evaziune fiscală, reclamantul a fost arestat la 25 iulie 2002. Un tribunal districtual a dispus arestarea preventivă, considerând că existau motive puternice pentru a-l suspecta de eludarea plății impozitului în aproximativ 20 de rânduri între 1996 și iunie 2002 și pentru a evita riscul de distrugere a probelor. La 7 august 2002, după ce a angajat un avocat, reclamantul a cerut tribunalului districtual să analizeze legalitatea arestării sale. Parchetul a primit cererea de acces la dosar din partea avocatului reclamantului, dar a refuzat să o aprobe pe motiv că acest lucru ar fi afectat cursul anchetei. Cu toate acestea, a adăugat că procurorul însărcinat cu cauza era dispus să ofere o expunere orală a faptelor și a probelor aflate la dosar, ofertă pe care avocatul reclamantului a refuzat-o. În cadrul ședinței pentru examinarea recursului, tribunalul districtual a confirmat decizia de arestare preventivă. Prin urmare, reclamantul a formulat recurs la tribunalul regional, care l-a respins. La 14 octombrie 2002, o curte de apel care a primit o nouă cerere de recurs din partea reclamantului, a anulat hotărârile luate de instanțele inferioare în grad și a repus cauza pe rolul tribunalului districtual după ce a constatat că ordonanța de arestare din 25 iulie 2002 nu respecta cerințele legale și constituționale, în temeiul cărora faptele și probele pe care se bazează acuzațiile și care justifică arestarea preventivă a acuzatului trebuiau să fie descrise suficient de detaliat. Cu toate acestea, curtea de apel nu a anulat ordonanța în sine, considerând că era lovită cu siguranță de un viciu juridic (*rechtsfehlerhaft*), dar nu de nulitate (*unwirksam*). De altfel, aceasta a refuzat să statueze cu privire la arestarea reclamantului, preferând să trimită cauza pe rolul tribunalului districtual, căruia i-a impus să îl informeze pe acuzat cu privire la elementele pe care se întemeiau acuzațiile și să îl audieze în această privință. Ca urmare a punerii cauzei pe rolul tribunalului districtual, parchetul i-a comunicat avocatului reclamantului un centralizator de patru pagini, redactat de biroul pentru fraude fiscale, taxe și impozite, de la plata cărora reclamantul era acuzat că s-ar fi sustras în mod fraudulos.

Tribunalul districtual a dat o nouă ordonanță de arestare, dar a decis să suspende executarea sa în anumite condiții. Această hotărâre a fost confirmată de tribunalul regional, iar reclamantul a fost pus în libertate la 7 noiembrie 2002. La puțin timp după aceea, avocatului său i s-a permis să consulte dosarul. La sfârșitul procesului, reclamantul a fost condamnat pentru evaziune fiscală și a primit o pedeapsă de 20 luni de închisoare cu suspendare, în perioadă de probă.

În dreptul german, ordonanțele de arestare care sunt afectate de un viciu juridic pot fi îndreptate în cadrul unei proceduri de control judecătoresc ; în consecință, ele rămân un temei valabil pentru arestare până când viciul este eliminat. Numai în cazul în care viciul este evident și de o amploare și gravitate care fac ca ordonanța să intre în conflict flagrant cu principiile pe care se bazează sistemul juridic german, ordonanța de arestare poate fi declarată nulă și neavenită. Art. 309 alin. 2 din Codul de procedură penală precizează că dacă instanța de apel consideră că recursul formulat împotriva arestării sau a menținerii în arest este temeinic, atunci aceasta trebuie să se pronunțe cu privire la fond prin aceeași hotărâre. Aceasta fiind situația, curțile de apel au dezvoltat excepții de la regulă și au tendința de a repune cauza pe rolul unei instanțe de grad inferior atunci când, ca și în prezența speță, o ordonanță de arestare nu menționează suficient de detaliat motivele pe care se întemeiază bănuiala cu privire la infracțiune și atunci când parchetul a refuzat apărării accesul la dosar. Într-adevăr, într-un astfel de caz, lipsa motivării este echivalentă cu neîndeplinirea obligației de a-l audia pe acuzat.

În hotărârea din 13 decembrie 2007, o cameră a Curții a constatat neîncălcarea art. 5 § 1 și încălcarea art. 5 § 4.

În drept – Art. 5 § 1: Reclamantul s-a plâns că respectiva curte de apel nu a anulat ordonanța de arestare din 25 iulie 2002 și nu a dispus punerea sa în libertate, deși a constatat că respectiva ordonanță este afectată de un viciu juridic. Curtea arată în hotărârea sa că viciile care afectează o ordonanță de arestare nu fac neapărat ca lipsirea de libertate să fie „ilegală” din punctul de vedere al art. 5 § 1, Curtea trebuind să cerceteze dacă viciul în cauză este echivalent cu o „ilegalitate gravă și evidentă”. Chiar dacă ordonanța de arestare din 25 iulie 2002 nu răspundea cerințelor formale ale dreptului intern, întrucât nu descria într-un mod suficient de detaliat faptele și dovezile pe care se fondau suspiciunile cu privire la reclamant, aceasta nu era afectată de un viciu grav și evident care să îi dea un caracter nul și neavenit. În special, tribunalul districtual avea competența de a se pronunța în cauză, l-a ascultat pe reclamant în timpul unei ședințe și i-a comunicat ordonanța. Pe de altă parte, ansamblul instanțelor germane au considerat pe parcursul procesului de control judecătoresc că acele condiții de fond la care detenția reclamantului trebuia să răspundă – existența unor motive întemeiate pentru a-l suspecta pe reclamant că a săvârșit o infracțiune și a riscului ca acesta să distrugă probele sau să se sustragă justiției - erau îndeplinite. Faptul că pe parcursul perioadei de arest a clientului său, avocatul reclamantului nu a avut acces la dosar, nu schimbă nimic în această privință, încălcarea art. 5 § 4 din acest motiv (a se vedea mai jos) nu presupune automat încălcarea art. 5 § 1. Chiar dacă în privința prevederilor dreptului intern, ordonanța în cauză ar fi trebuit să se întemeieze pe fapte mai detaliate, tribunalul districtual a formulat în mod precis acuzațiile care i se aduc reclamantului și a dat indicații din care reieșea clar că bănuielile cu privire la reclamant se întemeiau pe evidențele care fuseseră confiscate de la domiciliul său. În consecință, reclamantul nu poate pretinde că nu avea cunoștință de temeiul pe care se fondau acuzațiile.

În plus, contrar a ceea ce susține reclamantul, hotărârea dată de curtea de apel la 14 octombrie 2002 era suficient de previzibilă pentru a respecta principiul general al securității juridice.

Distincția între ordonanțe „defectuoase” și ordonanțe „nule și neavenite” era bine stabilită în jurisprudența internă, chiar dacă, așa cum arată reclamantul, nu avea niciun temei în dispozițiile Codului de procedură penală. De asemenea, chiar dacă hotărârea curții de apel de a retrimite cauza se lovea de termenii de redactare din cod, conform căruia curțile de apel trebuie să dea chiar ele hotărârea cerută cu privire la fond, și aceasta se întemeia pe o excepție bine stabilită în jurisprudență, care se aplica într-un anumit număr de circumstanțe bine definite. Dacă Curtea consideră că excepțiile din jurisprudență de la prevederile legale exprese trebuie reduse la minim, pentru a nu compromite securitatea juridică, curtea de apel s-a referit în mod explicit în speță la hotărâri pronunțate de alte curți de apel în cauze asemănătoare cu cea a reclamantului. Prin urmare, și în acest considerent, hotărârea curții de apel era suficient de previzibilă.

În fine, dacă rapiditatea cu care tribunalele interne înlocuiesc o ordonanță de arestare defectuoasă constituie un element relevant pentru a aprecia dacă lipsirea de libertate trebuie să fie sau nu considerată arbitrară, tribunalul districtual a emis o nouă ordonanță, la 15 zile de la hotărârea de retrimiteră a curții de apel, întemeiată pe fapte mai detaliate. De altfel, retrimiteră cauzei la o instanță de grad inferior constituie o tehnică juridică recunoscută, ce facilitează stabilirea detaliată situației de fapt și aprecierea elementelor de probă relevante pentru o hotărâre judecătorească. În circumstanțe precum cele ale speței, beneficiul ce rezultă din retrimiteră cauzei pe rolul unei instanțe de grad inferior este mai mare decât dezavantajele legate de întârzierea cauzei și poate folosi chiar la evitarea unor întârzieri inutile, întrucât instanța de grad inferior cunoaște foarte bine dosarul, situația personală a suspectului și stadiul anchetei deschise împotriva acestuia. Trimiterea poate folosi și la îmbunătățirea administrării justiției atunci când, așa cum este cazul în această speță, instanța de grad superior dă instanței de grad inferior indicații care să o împiedice să pronunțe hotărâri defectuoase în viitor. În aceste condiții, timpul care s-a scurs între constatarea caracterului defectuos al ordonanței de arestare de către curtea de apel și pronunțarea unei noi ordonanțe de către tribunalul districtual nu a făcut ca lipsirea de libertate la care a fost supus reclamantul să fie arbitrară. Curtea constată că reclamantul a fost arestat „în mod legal” și că a fost lipsit de libertate „conform procedurilor legale”.

Concluzie: neîncălcare (nouă voturi la opt).

Art. 5 § 4: a) *Celeritatea controlului* – Marea Cameră și-a însușit constatările camerei conform cărora decizia de retrimiteră a cauzei a întârziat în mod nejustificat procedura de control judecătoresc. Între depunerea de către reclamant a cererii de control judecătoresc la data de 7 august și pronunțarea de către tribunalul districtual a hotărârii cu privire la fondul acestei cereri s-au scurs în total 2 luni și 22 zile.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

b) *Acces la dosar* – Principiul egalității armelor nu este asigurat dacă nu este permis accesul avocatului la documentele aflate la dosar, care prezintă o importanță esențială pentru contestarea eficace a legalității lipirii de libertate a clientului său. Marea Cameră și-a însușit constatările camerei conform cărora propunerea parchetului de a-i oferi avocatului reclamantului doar o prezentare orală a faptelor și a probelor care figurau la dosar și faptul că avocatul reclamantului a obținut o copie după un centralizator de patru pagini nu pot fi considerate suficiente, avocatul neputând obține accesul la părțile din dosar în care acuzațiile aduse reclamantului erau esențiale.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

